

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького
Факультет соціально-гуманітарних наук та права
Кафедра української філології та зарубіжної літератури

Затверджено на засіданні кафедри української філології
та зарубіжної літератури

Завідувач кафедри
протокол №1 від 27.08.2025 р.

З. О. Митяй

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ (ДІАЛЕКТОЛОГІЧНОЇ)
для здобувачів вищої освіти
Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка
(шифр і назва галузі)

Спеціальність: 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)
(шифр і назва спеціальності)

Освітня програма: **Середня освіта. Українська мова і література. Англійська мова і література**

Запоріжжя, 2025

Робоча програма навчальної практики (діалектологічної) складена відповідно до освітньої програми підготовки: **Середня освіта. Українська мова і література. Англійська мова і література**

1. Мета практики:

закріплення основних положень курсу «Українська діалектологія з діалектологічною практикою», практичне ознайомлення із діалектними текстами для глибшого розуміння процесів і законів розвитку української літературної мови.

2. Перелік програмних компетентностей, які набуваються під час практики:

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 2. Знання й розуміння предметної області та професійної діяльності.

ЗК 4. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук, аналіз та обробку інформації з різних джерел, ефективно використовувати цифрові ресурси та технології в освітньому процесі.

ЗК 8. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та значення у розвитку суспільства, техніки і технологій.

Фахові компетентності (ФК)

ФК 1. Здатність перенесення системи наукових знань у професійну діяльність та в площину навчального предмету.

ФК 2. Здатність забезпечувати навчання учнів державною мовою; формувати та розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички в області предметної спеціальності.

ФК 4. Здатність формувати і розвивати в учнів ключові та предметні компетентності засобами навчального предмету та інтегрованого навчання; формувати в них ціннісне ставлення, розвивати критичне мислення.

Компетентності предметної спеціальності (ПК)

ПК 1. Здатність використовувати досягнення сучасної науки в галузі теорії та історії української мови і літератури в практиці навчання української мови і літератури в закладах загальної середньої освіти.

ПК 2. Здатність адекватно використовувати мовні ресурси, демонструвати сформовану мовну й мовленнєву компетенції в процесі фахової та міжособистісної комунікації, володіти різними засобами мовної поведінки в різних комунікативних контекстах.

ПК 6. Здатність володіти законами аналізу лінгвістичних одиниць, розуміти ієрархічний взаємозв'язок між ними.

ПК 7. Здатність взаємодіяти зі спільнотами (на місцевому, регіональному, національному, європейському й глобальному рівнях) для розвитку професійних знань і фахових компетентностей, використання практичного досвіду й мовно-літературного контексту для реалізації цілей освітнього процесу в закладах середньої освіти.

3. Програмні результати навчання (РН)

РН7. *Демонструє* знання основ фундаментальних і прикладних наук (відповідно до предметної спеціальності), *оперує* базовими категоріями та поняттями предметної області спеціальності.

Програмні результати навчання для предметної спеціальності

ПРН 1. *Знає* сучасні філологічні засади навчання української мови та літератури, мовні норми, соціокультурну ситуацію розвитку української мови, особливості використання мовних одиниць у певному контексті, мовний дискурс художньої літератури й сучасності, провідні тенденції розвитку літературного процесу в Україні.

ПРН 6. *Використовує* гуманістичний потенціал української мови та літератури для формування духовного світу юного покоління громадян України.

ПРН 9. *Використовує* закони аналізу лінгвістичних одиниць для моделювання подібних у стандартних і нестандартних мовленнєвих ситуаціях, *застосовує* різні види аналізу мовних одиниць, визначає їх місце в тексті й мовленні, *розуміє* взаємозв'язок та ієрархію таких одиниць.

SOFT SKILLS, ЯКІ ФОРМУЮТЬСЯ В ОСВІТНЬОМУ КОМПОНЕНТІ

Комунікація.

Критичне мислення.

Уміння формувати власну думку та приймати рішення.

Емоційний інтелект.

Здатність розв'язувати проблеми.

Ненасильницьке спілкування.

4. Бази проходження практики

Центр сприяння розвитку та функціонуванню української мови.

Лабораторія філологічних досліджень.

5. Зміст практики

Програма навчальної/виробничої практики

Модуль 2. Навчальна практика (діалектологічна)

Тема 1. Новітні підходи до актуальних завдань практики. Роль і значення навчальної практики (діалектологічної) як однієї зі складових наукової роботи здобувачів вищої освіти. Об'єкт, предмет, завдання, методологічна основа і зміст практики. Особливості використання інтерактивного обладнання під час практики.

Завдання 1. Описати історію утворення населеного пункту, який досліджується, враховуючи загальні відомості про населений пункт:

- а) назва села, район, область;
- б) географічне розташування із вказівкою відстані від міст;
- в) коротка історія заснування населеного пункту;
- г) коли в селі відкрито школу і які є культурно-розважальні заклади;
- г) коротко про заняття населення;
- д) місцеві архіви (адміністративні, церковні) якщо є.

Завдання 2. Зібрати та паспортизувати в алфавітному порядку відомості про кожного респондента, мовлення якого спостерігається, дотримуючись наступних вимог:

- 1) прізвище (жінки дівоче, якщо можливо), ім'я та по батькові;
- 2) дата і місце народження та постійного проживання;
- 3) освіта (записувати матеріал від респондентів без вищої освіти і дефектів мовлення);

- 4) професія, де і ким працював, і працює;
- 6) точна адреса та постійне місце проживання (як довго жив респондент в інших місцевостях);
- 7) радіо, телебачення, преса і література в житті респондента.

Завдання 3. Спираючись на робочу схему програми, що у «Методичних рекомендаціях до діалектологічної практики» (Мелітополь, 2019) [Укладач В. М. Пачева] С. 10-13, розробити стислу програму-питальник для дистанційної роботи з респондентом. Які особливості дослідження говірки у природному середовищі її побутування і дистанційному її спостереженні?

Тема 2. Джерела та їх роль у дослідженні територіальних діалектів. Діалектний текст як основне джерело діалектологічних досліджень. Залучення допоміжних джерел і відомостей для отримання об'єктивних результатів наукового вивчення говірки: а) відомості про населений пункт; б) відомості про респондентів. Вимоги до проведення паспортизації відомостей про населений пункт і респондентів. Основні вимоги до опрацювання джерел.

Завдання 1. Поданий текст записати фонетичною транскрипцією. Звернути увагу на діалектизми, з'ясувавши їхнє значення. Чи можуть бути фольклор та художні твори письменників джерелом вивчення діалектів? Відповідь обґрунтуйте. Які основні і допоміжні джерела та яка роль допоміжних джерел у вивченні діалектів?

Була собі одна відьма, а в неї дочка – теж відьма. І було в них на правому покутті в глеку закопано три зірки, а вдовж стіни управлена з коров'ячого рога рулка. От як зайде сонце, так у ту рулку біжить молоко з корів, із жаб, із гадюк, із усякого звіра, котрий молошній. І біжить так, аж поки світові півні заспівають.

Стара молоко накликає, а дочка посуду підставля. От і здумали вони покаятись та й пішли в Київ, а з ними ще дві жінки. Стали ось доходити до Києва, відьми обидві й покам'яніли, пороззявляли роти, ревуть, як воли, та все в землю входять. Ті жінки, що з ними йшли, побігли зараз у село та привели трьох попів. Попи почали Бога просити, молебствувати за них – нічого не помагається. Давай вони тоді допитувати, який вони такий великий гріх ізробили.

– Та в нас, – кажуть, – на правім покутті три зірки у глеку закопані ... ми єсть відьми (*Січова скарбниця*).

Завдання 2. Поданий текст записати фонетичною транскрипцією. Чому письменники використовують діалектизми у своїх творах? Пояснити діалектні особливості тексту.

Опустіли кошари. Тиша і пустка. Може, там десь, в глибоких долинах, звідки гори починають рости, і лунають сміх людський та голоси, але у се віриться мало. Тут, в полонині, де небо накриває безлюдні простори, що живуть в самотині тільки для себе, вікує тиша.

Лиш в стаї тріщить негасимий вогонь і все висилає синій дим свій на мандри. Здоєне молоко важко спочиває в дерев'яній посуді, над ним схилився ватаг. Він вже його заправив. З подри, де сохнуть великі круглі боханці будзу, повіває на ватага вітер, але не може прогнати зі стаї запаху вугля, сиру і овечої вовни. Бо тим самим пахне і ватаг. Нові бербениці і барильця німують в кутку, хоч тільки заупакуй до них – і обізветься голос, що там жиє. Холодна жентиця світить з коновки зеленим оком. Ватаг сидить серед свого начиння, як батько серед дітей. Все воно – чорні лавки і стіни, ватра і дим, буда, бербениці й жентиця, – все воно близьке і рідне, на всьому спочила його тепла рука (*М. Коцюбинський*.)

Тема 3. Вимоги до роботи в діалектному середовищі. Відбір типових об'єктів для записування діалектних текстів. Особливості фіксації і опрацювання діалектних матеріалів з фонетики, морфології, словотвору, синтаксису та лексики. Прийоми і засоби фіксації діалектних матеріалів. Фонетична транскрипція та її значення для діалектологічного дослідження.

Завдання 1. Проаналізувати особливості функціонування голосних фонем у діалектному тексті. Зразок аналізу [Монахова Т. В. Українська діалектологія: навчальний посібник. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010]:

- 1) [у] на місці [о] в новозакритих складах: *йїдну'ї, кут*;
- 2) ненаголошений [е] реалізується у звукові [и]: *нима'*;
- 3) звукосполюка [ки] звучить як [ки^і]: *колоски'и, мале'н'ки'и*;
- 4) [и] реалізується у звукові [е] в кінці слова: *л'у'де*;
- 5) [е] виступає рефлексом **ѣ**: *зогреши'ли*;
- 6) склад вокалізму говірки шестифонемний: [а], [е], [о], [у], [и], [і];
- 7) більша частотність фонemi [и] в порівнянні з літературними відповідниками: *на соломи'ни, нима', соба'ци ї кото'ви*.

Текст №1

З.: Розкажіть про своє село.

[ну йак / ве^или'ке сило' було' / воно' і за'раз ве^или'ке // три систри' і два брати' було' / ма'ти ў ме'ни ўме'рла ра'но / ми'н'і' було' пйат' год / йак ма'ти ўме'рла / оце' йаби' ма'ти жива' була' / то мо'же ма'ти роз'ка'зувала ъб / йа при ма'ч'ус'і жила' / а ў ма'ч'ухи свої' д'і'ти були' / ни йа / от //]

З.: Коли ви стали працювати?

[ра'но / кон'е'шно / йак йа ... / ну йак ра'но / спосо'бна була' / д'іте'ї гл'ад'і'ла по'ки так до вос'ми' кла'с'їў / служи'ла там у одни'х / то'же гл'ад'і'ла / во'с'ім год ми'н'і' було' от / а тод'і'ш колхо'з'є стаў / ў колхо'з'і п'ішла' / с пйатна'ц':ати ч'и' с ш'існа'ц':ати год у колхо'з'і роби'ла / де'їят' год дойа'ркойу роби'ла / свина'ркойу два го'да роби'ла на сви'н'ах / а тод'і' на тил'а'тах роби'ла / ч'і три го'ди / ч'і ... / а тод'і' на р'із'них робо'тах роби'ла / ўс'ак роби'ла //] *Записано в с. Андріївці Бердянського р-ну Запорізької обл.*

Завдання 2. Проаналізувати особливості функціонування приголосних фонем у діалектному тексті. Зразок аналізу [Монахова Т. В. Українська діалектологія: навчальний посібник. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010]:

- 1) відсутність фонemi [р]: *за цара', зогреши'ли*;
- 2) ствердіння багатьох фонем через відсутність [і]: *йїдну'ї, соба'ци ї кото'ви*.

Текст №2

[се'ло' на' ше кро'ас'і'в'е / було' / йо'но' ростошо'во'не но'т со'ше'йу / л'і'са' в'ел'і'к'і'є / ц'є ц'а соша' / шо їд'є к'і'ї'єў / бранск // це ч'є'рез ъсаму' ре'чку при'п'ед' буў мост / ал'є йак н'і'є'мци отстапал'і / йак на'ши отстапал'і / мо'ста ц'ого' зорвал'і / і так' його' не зроб'і'л'і / ў с'в'єз'і' с тим / шо н'едал'є'к'є росто'я'ні'я / а'томна ўже ц'а стро'їлас' / дак оно' ма'їт' уже' п'ер'єдба'ча'лос' / се'ло' було' зра'зу хутора' / тро'х'і'н хуторо'ў було' / но' н'є'багато / там / допу'с'т'ім хто де з'є'мл'у маў / там була' хо'т'і'на / ну тр'и'це'т' во'у'смо'у'м ўс'іх / ў с'єло' // с'єло' було' га'рне / йа ш ко'ажу' з'є'л'є'ні' / соди' ўже ўскроз' бул'і' / село' кро'ас'і'в'є було' / згор'є'ло' //]

(Денисовичі Поліського р-ну Київської обл. Говірки Чорнобильської зони: Тексти).

Завдання 3. Дати відповіді на запитання: Які інноваційні технології можливо використовувати при здійсненні записів розмов із респондентами та при опрацюванні фактичних матеріалів? У чому їх суть? Назвати основні вимоги до записів фонетичною транскрипцією. Які вимоги до використання інноваційних засобів?

Тема 4. Основні етапи навчальної практики (діалектологічної). Підготовка до практики. Укладання програм для збирання діалектних матеріалів. Вимоги до змісту програм. Вимоги до спостереження за мовленням респондентів. Діалектний текст. Вимоги до запису діалектних текстів. Анкета. Інтерв'ю. Вимоги до анкетування та інтерв'ювання респондентів. Систематизація зібраних діалектних матеріалів. Виявлення діалектних особливостей говірки. Перевірка отриманих результатів навчальної практики (діалектологічної) шляхом роботи із теоретичними джерелами. Повторне опитування респондентів як контроль набутих знань про говірку. Зміст повторної роботи та його залежність від виявлених результатів. Підведення підсумків практики, їхнє значення для подальших діалектологічних досліджень.

Завдання 1. Опрацювати «Методичні рекомендації до діалектологічної практики» (Мелітополь, 2019) [Укладач В. М. Пачева]. Дати відповіді на запитання: Які завдання навчальної діалектологічної практики? Скільки етапів практики? Схарактеризувати кожен із них.

Завдання 2. Врахувавши мету і завдання діалектологічної практики, об'єкт і предмет дослідження, розробити схему навчальної дослідницької діяльності практиканта.

Завдання 3. Підготувати презентацію основних етапів діалектологічної практики.

Тема 5. Вимоги до оформлення звітної документації та до захисту звітів. Відображення результатів навчальної практики (діалектологічної) у звітній документації та можливості введення їх до наукового обігу. Оформлення звіту й підготовка до його захисту

Завдання 1. Опрацювати «Методичні рекомендації до діалектологічної практики» (Мелітополь, 2019) [Укладач В. М. Пачева], звернувши увагу на основні вимоги до оформлення звіту про виконання завдань навчальної практики (діалектологічної). Дотримуючись вимог, оформити звіт про виконання завдань практики. Підготувати стислу доповідь (5-7 хв.) до захисту звіту.

Завдання 2. Проаналізувати записаний фонетичною транскрипцією діалектний текст, дотримуючись послідовності, що у «Методичних рекомендаціях до діалектологічної практики» (С.14, 24):

- а) діалектні особливості вокалізму (склад голосних фонем /i/, /и/, /e/, /a/, /o/, /y/ та їх відповідників у говірці); б) діалектні особливості консонантизму (склад приголосних фонем /б/, /п/, /в/, /ф/, /м/, /д/, /д'/, /т/, /т'/, /з/, /з'/, /с/, /с'/, /ж/, /ш/, /дж/, /ч/, /дз/, /дз'/, /ц/, /ц'/, /р/, /р'/, /л/, /л'/, /н/, /н'/, /г/, /к/, /х/, /г/, /й/ та їх відповідників у говірці);
- в) діалектні особливості на рівні морфології (іменник, прикметник, займенник, числівник, дієслово та особливості його словозміни і дієвідмінювання);
- г) діалектні особливості на рівні синтаксису (організація структури словосполучень, структура простого і складного речення);
- г) діалектні особливості на рівні лексики і фразеології (непротиставні і протиставні лексичні діалектні відмінності, праслов'янізми, слова-запозичення, терміни спорідненості і свояцтва праслов'янського походження, слова на позначення галузей господарства, абсолютні синонімічні дублети, нетермінологічна діалектна лексика, фразеологізми).

[йа роскажу' / йак у нас назива'йеца родн'а' // чолові'коу ба'т'ко све'кор і свекру'ха / брат де'вер / сестра' с чолові'ка зови'ца // сестри' му'йе' чолові'к це своя'к / а мого' бра'та ж'о'нка брати'ха // а йакшо' у мого' чолові'ка брат йе / це йатро'ўк'і м'і бу'демо // йак у бра'та йест' д'і'ти' небо'ж / небо'га / дочка' // у чолові'кового д'а'д'ка йе си'н / братко' і сестру'хна // д'і'т'ам мойі'м чолові'коу брат д'а'д'ко і д'а'дна // д'а'дна то це брати'ха / чи то мого' бра'та / чи то чолові'кова // ўс'о раўно' д'а'дна // а йак його' се'стра' або' мойа' / це т'у'отка // чужу' жі'нку стри'неш на у'лиці' це д'а'дна бу'де' // брат р'у'дни' / а братко' двойур'у'дни' // се'стра' то р'у'дна / а се'стру'хна це двойур'у'дн'а //]

Говори української мови (збірник текстів).

6. Форми і методи контролю

Практиканти зобов'язані виконувати програму практики. Контроль за виконанням завдань покладається на керівника практики. Щоденною формою контролю за діяльністю практикантів є перевірка виконаних завдань з усіма опрацьованими матеріалами та чіткого дотримання графіка практики.

Під час колоквиуму узагальнюються результати, отримані за термін проходження практики та відображені у звіті про виконання завдань практики, підсумковий бал виставляється на екзамені з навчальної дисципліни «Українська діалектологія з діалектологічною практикою».

7. Вимоги щодо оформлення звітної документації про проходження практики

За підсумками практики оформлюються звіти. Звіт вміщує коротку інформацію про населений пункт (історію його заснування), відомості про респондентів, діалектні тексти, записані фонетичною транскрипцією та загальні висновки. У “Висновках” чітко, логічно і послідовно викладаються результати практики. Аркуші звіту повинні бути зшиті та пронумеровані. Звіт перевіряється керівником практики.

8. Критерії оцінювання

Критерії оцінювання діалектологічної практики

Діалектологічна практика оцінюється за 100-бальною шкалою на підставі надання звіту, що відображає 10 основних видів діяльності студент-а(-ки)/-практикант-а(-ки), та його захисту під час колоквиуму. Кожен вид діяльності здобувачів вищої освіти під час практики складає загальну суму балів та максимально оцінюється за 10-бальною шкалою залежно від якості його виконання:

10 б. – у повному обсязі демонструє вміння правильно обирати об'єкт і предмет дослідження, збирати та аналізувати відомості про населений пункт, респондентів, застосовувати методи діалектологічних досліджень під час збирання, опрацювання діалектних матеріалів та виконання індивідуальних завдань, правильно виявляти й аналізувати мовні явища, оцінювати їх відповідність часу, значущість, узагальнювати і робити висновки. Правильно, відповідно до вимог, оформлює звіт про проходження практики, не припускається помилок. Дає вичерпні відповіді на всі запитання під час захисту звіту.

9 б. – правильно обрано об'єкт і предмет дослідження, зібрано та проаналізовано відомості про населений пункт, респондентів, правильно застосовано методи діалектологічних досліджень під час збирання діалектних текстів та виконання індивідуальних завдань, виявлено й проаналізовано значну більшість мовних явищ,

оцінено їх відповідність часу, значущість, узагальнено і зроблено висновки. Майже правильно, відповідно до вимог, оформлено звіт про проходження практики. Дано правильні відповіді на всі запитання під час захисту звіту.

8 б. – правильно обрано об'єкт і предмет дослідження, зібрано та проаналізовано відомості про населений пункт, респондентів, правильно застосовано методи діалектологічних досліджень під час збирання діалектних текстів та виконання індивідуальних завдань, виявлено й проаналізовано більше половини мовних явищ, оцінено їх відповідність часу, значущість, узагальнено і зроблено висновки. Відповідно до вимог, з незначними огріхами, оформлено звіт про проходження практики. Дано правильні відповіді майже на всі запитання під час захисту звіту.

7 б. – правильно обрано об'єкт і предмет дослідження, із незначними відхиленнями зібрано та проаналізовано відомості про населений пункт, респондентів, правильно застосовано методи діалектологічних досліджень під час збирання діалектних текстів та виконання індивідуальних завдань, виявлено й проаналізовано більше половини мовних явищ, оцінено їх відповідність часу, значущість, узагальнено і зроблено висновки. Відповідно до вимог, з незначними огріхами, оформлено звіт про проходження практики. Дано правильні відповіді більше, ніж на половину запитань під час захисту звіту.

6 б. – правильно обрано об'єкт і предмет дослідження, із незначними відхиленнями зібрано та проаналізовано відомості про населений пункт, респондентів, правильно застосовано методи діалектологічних досліджень під час збирання діалектних текстів та виконання індивідуальних завдань, виявлено й проаналізовано половину мовних явищ, не завжди оцінено їх відповідність часу, значущість, зроблено нечіткі висновки. З огріхами оформлено звіт про проходження практики. Дано правильні відповіді на половину запитань під час захисту звіту.

5 б. – правильно обрано об'єкт і предмет дослідження, із незначними відхиленнями зібрано та проаналізовано відомості про населений пункт, респондентів, не завжди правильно застосовано методи діалектологічних досліджень під час збирання діалектних текстів та виконання індивідуальних завдань, виявлено й проаналізовано менше половини мовних явищ, не завжди правильно оцінено їх відповідність часу, значущість, зроблено нечіткі висновки. З огріхами оформлено звіт про проходження практики. Дано правильні відповіді на половину запитань під час захисту звіту.

4 б. – не завжди правильно обрано об'єкт дослідження, відчутні труднощі у визначенні предмета дослідження, зі значними відхиленнями зібрано та проаналізовано відомості про населений пункт, респондентів, не завжди правильно застосовано методи діалектологічних досліджень під час збирання діалектних текстів та виконання індивідуальних завдань, виявлено й проаналізовано не всі мовні явища, не завжди оцінено їх відповідність часу, значущість, зроблено висновки з огріхами та оформлено з огріхами звіт про проходження практики. Дано правильні відповіді менше, ніж на половину запитань під час захисту звіту.

3 б. – не завжди правильно обрано об'єкт дослідження, відчутні значні труднощі у визначенні предмета дослідження, зі значними відхиленнями зібрано та проаналізовано відомості про населений пункт, респондентів, не завжди правильно застосовано методи діалектологічних досліджень під час збирання діалектних текстів та виконання індивідуальних завдань, виявлено й проаналізовано не всі мовні явища, не оцінено їх відповідність часу, значущість, зроблено висновки зі значними огріхами та зі значними

огріхами оформлено звіт про проходження практики. Дано правильні відповіді на окремі запитання під час захисту звіту.

2 б. – не завжди правильно обрано об'єкт дослідження, відчутні значні труднощі у визначенні предмета дослідження, зі значними відхиленнями зібрано та проаналізовано відомості про населений пункт, респондентів, не завжди правильно застосовано методи діалектологічних досліджень під час збирання діалектних текстів та виконання індивідуальних завдань, виявлено й не проаналізовано мовні явища, не оцінено їх відповідність часу, значущість, не зроблено висновки та зі значними огріхами оформлено звіт про проходження практики.

1 б. – відчутні значні труднощі у визначенні об'єкта і предмета дослідження, зі значними відхиленнями зібрано та проаналізовано відомості про населений пункт, відомості про респондентів відсутні, не застосовано методи діалектологічних досліджень під час збирання діалектних текстів та виконання індивідуальних завдань, не виявлено й не проаналізовано мовні явища, не оцінено їх відповідність часу, значущість, не зроблено висновки та належно не оформлено звіт про проходження практики.

0 б. – практику не пройдено, звіт відсутній.

№ за/п	Види діяльності студентів II курсу під час навчальної (діалектологічної) практики	Бали
1.	Вивчення відомостей про населений пункт	10
2.	Вибір респондентів та паспортизація відомостей про них	10
3.	Використання методів діалектологічних досліджень	10
4.	Звукозапис зв'язних текстів (або опитування респондентів)	10
5.	Запис фонетичною транскрипцією зв'язних текстів (або опитування респондентів)	10
6.	Виявлення діалектних особливостей мовлення респондентів	10
7.	Підбиття висновків	10
8.	Складання і оформлення звіту	10
9.	Складання і оформлення презентації практики	10
10.	Захист звіту	10
11.	Разом:	100

Освітнім компонентом (ОК) «Українська діалектологія з діалектологічною практикою» передбачено проходження навчальної практики (діалектологічної) (НП), загальний бал (ЗБ) рахується за формулою: $ЗБ = (ЗБ\text{ ОК} + НП) / 2$, де ЗБ ОК = 100 балів; НП = 100 балів. Отриманий результат і буде показником загального балу (ЗБ).

Оцінювання результатів навчання в університеті здійснюється відповідно до 100-бальної шкали:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	
82-89	B	добре	

74-81	C		зараховано
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

9. Підбиття підсумків (звітні конференції, круглі столи тощо)

Підбиття підсумків відбувається в останній день практики під час колоквиуму на підставі виконаних здобувачами вищої освіти і перевірених керівником практики завдань.

10. Рекомендована література та інформаційні ресурси

Основна література:

1. Бевзенко С.П. українська діалектологія: навчальний посібник. Київ: Вища школа, 1980. 246 с.
2. Методичні рекомендації до діалектологічної практики / Уклад. В. М. Пачева. Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, 2019. 24 с.
3. Методичні рекомендації до навчальної дисципліни «Українська діалектологія з діалектологічною практикою» / Уклад. В. М. Пачева. Мелітополь: МДПУ імені Богдана Хмельницького, 2020. 44 с.
4. Пачева В. М. Діалекти української мови: навчальний посібник. 2-ге видання, виправлене, доповнене. Мелітополь, 2021. 95 с.
5. Торчинська Н. М. Українська діалектологія: навчальний посібник. Хмельницький, 2017. 158 с.

Додаткова література:

6. Атлас української мови: В 3 т. Київ: Наукова думка, 1984. Т.1: Полісся, середня Наддніпрянщина і суміжні землі. 498 с.; Т.2: Волинь, Наддністрянщина, Закарпаття і суміжні землі. 520 с.; Київ: Наукова думка, 2001. Т.3: Слобожанщина, Донеччина, Нижня Наддніпрянщина, Причорномор'я і суміжні землі. Київ: Наукова думка, 2001. 274 с.
7. Березовська Г. Г. Українська діалектологія: навчальний посібник. Умань: ФОП Жовтий О. О., 2015. 154 с.
8. Гримашевич Г. І. Українська діалектологія: Курс лекцій. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2016. 176 с.
9. Кобирилка Г. С., Рябець Л. В. Українська діалектологія: витоки та перспективи. Українська мова. 2018. № 4. С. 92-100. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukrm_2018_4_10
10. Матвіяс І. Г. Українська мова і її говори: Монографія. Київ: Наукова думка, 1990. 168 с.

11. Монахова Т. В. Українська діалектологія: навчальний посібник. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. 128 с. URL: https://www.studmed.ru/monahova-t-v-ukra-nska-d-alektolog-ya_a3c1476d7bc.html
12. Українська мова: Енциклопедія / Редкол.: Русанівський В. М., Тараненко О. О., М. П. Зяблюк та ін. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. – 824 с.
13. Шевчук О. С. Дієслівні форми у східностепових говірках української мови. Структура і розвиток українських говорів на сучасному етапі: Тези доп. і повід. Житомир, 1983. С. 134-135.
14. Юсікова О. В. Із спостережень над динамікою архаїчних лексичних одиниць говірки села Хоробичі Городнянського району Чернігівської області. Лінгвістика: Збірник наукових праць. №1(36) Старобільськ: ДЗ «ЛНУ ім. Т. Шевченка», 2017. С. 112-119. URL: http://luguniv.edu.ua/wp-content/uploads/2014/11/lingvistyka_1362017.pdf

Електронні ресурси:

15. [Інститут мовознавства ім. О.О. Потебні | Бібліотека \(inmo.org.ua\)](https://www.inmo.org.ua/library.html) URL: <https://www.inmo.org.ua/library.html>
16. Інститут української мови НАН України. URL: <https://iul-nasu.org.ua/>
17. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://nbuv.gov.ua/>
18. Репозиторій МДПУ імені Богдана Хмельницького. URL: eprints.mdpu.org.ua

Публікації з освітнього компонента викладачів освітньої програми, з якими можна ознайомитися в репозиторії <http://eprints.mdpu.org.ua> та у вільному доступі у мережі Інтернет:

19. Пачева В. М. Вокалізм українських запорізько-надазовських говірок. Знакові величини у формуванні лінгвального образу світу українців: колективна монографія. Мелітополь: Вид-во МДПУ ім. Богдана Хмельницького, 2017. 217 с. (с. 69-90).
20. Пачева В. М. Консонантизм українських запорізько-надазовських говірок. Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Мовознавство. 2017. №11. Т 25. Випуск 23 (2). С. 122-129.
21. Пачева В. М. Фонетичні особливості запорізько-надазовської говірки с. Берестового. Закарпатські філологічні студії. Випуск 14. Том 2. Ужгородський національний університет, 2020. С. 64 – 69.
22. Пачева В. М. Морфологічні особливості українських запорізько-надазовських говірок. Закарпатські філологічні студії. Випуск 13. Том 1. Ужгородський національний університет, 2020. С.87-93.